

Հ Ե Լ Է Ն Է

ՈՂԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ ՀԱՆԴԵՍՍ

(Շար. տես. Բզմ. 1920, էջ 141)

ՏԵՍԻԼ Դ.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ, ԱՐԻԱԹԵՍ. ՀԵԼԷՆԷ

ՀԵԼԷՆԷ (յամկարծ ներս վազկով)

Կեցիր, Արիաթես սեպուհ:

ԱՐԻԱԹԵՍ

ՀԵԼԷՆԷ հո՛ս.

ԱՐԴՈՒԱՐԴ (մեկուսի)

Ո՛վ դե՛ք...

ՀԵԼԷՆԷ (Արդուարդին)

Տէ՛ր իշխան, Արտաւազդ պիտի ապրի:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ի՞նչ կ'ըսես Հելենէ, գիտե՛ս զոնէ՛ թէ ինչ գին իւր կենաց փոխարէն կը պահանջէ ծերակոյտն Արիաթեսի բերնոյն:

ՀԵԼԷՆԷ

Լսեցի ձեր խօսակցութիւնը: (Արիաթեսին) Տէ՛ր իշխան, զան ըսէ ծերակոյտին որ զԱրտաւազդ բանտէն հանել տայ, վասն զի այսօրուան արեգակն իւր շրջանը չըկատարած, Հելենէի գլուխն պիտի ինչայ Արմաւիրի հրապարակին մէջ:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ո՛չ... երբեք չ'եմ ընդունիր քու անձնազոհը, ազնուասիրտ օրիորդ, որովհետեւ մատնին Արտաւազդ է, պէտք է որ ինքն միայն մեռնի:

ՀԵԼԷՆԷ

Ձիս ապրեցրելու համար ըրած ջանքդ անօգուտ է, տէ՛ր իշխան. եթէ որդւոյդ չըխնայելով՝ դահճին տապարէն ուզենաս զիս ազատել այսօր, ուրիշ ձեռք... անհաստի իմ ձեռք կենանքս թելը պիտի կտրեն և իմ մահս անպտուղ պիտի մնայ, վասն զի Արտաւազդ դարձեալ ի մահ դատապարտուած պիտի ըլլայ իբրեւ հայրենեացն տանին: Այա թոյլ տուր, որ ես միայն մեռնիմ և Արտաւազդ ապրի. ասով քու փառքդ և իւր յիշատակն անրատու կը մնան: Անշուշտ զիս պիտի ցաւի, բայց իրեն համար հայրական զօրովդ կրկնապատկելով, յաջողեցիս շուտով եթէ ոչ զիս մոռցնել տալ բոլորովին, զոնէ՛ նուազեցընել իւր արտասուաց կաթիլները, որոնք և մէկէն

կրնան դադրել հայրական ծոցիդ մէջ՝ քու միւթ թարական հայթայթանօքդ:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Հելենէ՛, սիրեցեալդ իմ դուստր, արտունջս սիրտէս և աչերէս միանգամայն կը խլես. ինչո՞ք քու յարգը այդպէս ուշ կը ճանչնամ: Ո՛հ, գթե՛ք մոռնալն անկարելի պիտի ըլլայ ինձ, քու մահդ յաւիտենական սգոյ մեր օրերը պիտի դատապարտէ: Միթէ՛ այնուհետեւ ե՛ս զինքը պիտի միւթեարեմ, բայց գթե՛ք յիշելուս պիտի կարենամ նախ արտունջս արգելուլ, ահաւաստիկ այժմէն զայս իմ կ'ողորդեն:

ՀԵԼԷՆԷ

Արգիլէ՛ արտունջդ, տէ՛ր իշխան, քաջալերուէ՛ և արիացիր. որդւոյդ սիրտն համար կը պահանջեմ քենէ՛ այդ զոհը, և կը մաղթեմ, որ հայրական սիրտդ իրեն միւթաբուրձեան անսպասելի աղբիւր մ'ըլլայ: (մէկչիկն ստոր հանելով իրեն կոշտայ) Ա՛ռ աս սուրը, զի ալ ստոր պէտք չ'ունիմ ես, որովհետեւ պիտի ապրի Արտաւազդ: Գնա՛ Արիաթէս սեպուհին հետ ծերակոյտին, աւե՛ տէ՛ իրեն այդ լուրը և քու վկայութեամբդ խոտմուռնս հաստատէ՛:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Աւա՛ղ, ինչո՞ւ կարող է՛իմ ես ալ հետդ մեռնելու:

ՀԵԼԷՆԷ

Ապրէ՛, տէ՛ր իշխան, քու կենանքդ հարկաւոր է հայրենեացդ. մի միայն շնորհ քենէ՛ կը խընդրեմ:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Խօսէ՛, Հելենէ, ի՞նչ կը խնդրես:

ՀԵԼԷՆԷ

Կը խնդրեմ որ մեռնելէս ետեւ իմ արինաւ չազախ դիակս, առանց որ մէկն նախատէ՛, հանգչեցընել տաս մօրս չիրմին քով:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ո՛հ, ինչ տխուր պաշտօն... այլ ո՛չ, դու պիտի ապրիս Հելենէն:

ՀԵԼԷՆԷ

Աճապարէ՛ տէ՛ր իշխան, չ'ըլլայ թէ անհամբեր ծերակոյտն, որդւոյդ դատապարտութեան վճիռը փութացընէ:

ԱՐԴՈՒԱՐԴ

Ո՛հ, անկարելի է որ խնդիրդ կատարեմ:

ԱՐԻԱԹԵՍ

Երթանք, տէ՛ր իշխան, հայրենիք զոհ մը կը պահանջեն:

ԱՐԳՈՒԱՐԴ (Հիկեկեկե)

Ահ... Եկ, Եկ, գոնէ մէյմը համբուրեմ զքեզ,
գոհստը սիրեցեալ:

Հեկեկե (մակտոր իրեն մատուցանելով)

Ահաւասիկ եմ... շնորհակալ եմ քեզ, տէր
իշխան, որ ինդիրքս չըմբոճեցիր:

ԱՐԳՈՒԱՐԴ (Հիկեկեկե համարութեան վերը)

Ահ, չ'եմ ուզեր զքեզ այդպէս յուսահատ թողուլ. վերջին ճիգն մ'ալ ես անձամբ պիտի փորձեմ ծերակուտին քովը. ապա բոլորովին յոյսդ մի կտրերի, սիրեցեալ սրբորդ:

Հեկեկե

Գնա, տէր իշխան, և ժամանակ մի կորսնցընէր:
(Միտախառն իրարարարի թեր մտնելով գինքն
դուրս կը հանէ)

ՏԵՍԻԼ Ե.

Հեկեկե (տառաձիկ)

Դարձեալ սա հաւաւոր պալատիս մէջ կը զբոսնուիմ, ուստի երէկ գիշեր մահաւան ձեռքէն խուճապակալ կը փախչէի, իսկ այժմ ես անձամբ գալով մահս կը խնդրեմ: Այսպէս, ո՞նք երջանիկ եմ այս անգամ, զի գոնէ թշուառ արիւնս սիրակաշիս կենալը պիտի ազատէ: Ո՞վ կրնայ իւր ապագան գուշակել, ես մահաւանդ, որ բազմաթիւ անձանք ի վիճակէս գոհ, հոր մը զբոսիկն մէջ տնեալ, որ գթութիւն և սէր էր վասն իմ, այնպիսի սիրականի մը քով՝ որ վասն իմ կենալն ալ նուիրեց, միայն կսկիծս մօրս ժպիտը չըտես. նալս էր: Ուստի յանհոգ կոյս սիրտս զեղածիւ ծաղ ապագային կը բանայի, միթէ կրնայի՞ գուշակել թէ կենացս զարնան մէջ, ձմեռուան դառն աշունքէ քամին անկկալութեանցս վրայ պիտի փչէ: Որքո՞նք կ'որորէի յուսալով, որ քնդ հուպ Հիմն' սոսկութիւ վարդէ պսակով մը գլուխս Արտաւազգայ գլխոյն հետ պիտի միացնէր... անհատակ դաշինն գլուխս սե քօղով մը ծածկելէն վերջը, իւր տապալաւն յաւիտեան զիս իրմէ պիտի բաժնէ: Հարստանացս համար պատրաստուած շահերն, սե շղաշատեո՞վ պատած՝ դա՛, զաղիս քով պիտի վառին սզգզած... ինչո՞ւ այդ արտասուներ կը թափեմ... միթէ կսկիծ կ'զգամ մեռնելու համար... այլ միթէ սովաւ գլխտաւազդ չի՞ պիտի ազատեմ... ապա խնդու՜թեան կաթիլներ ըլլան թափածս... ո՞նք ի բաց ձեռք քովէս, վառ երկիրդ. արիւթեան ժամն այս է. ցուցնենք այսօր Հայաստանեայց, թէ Արտաւազգայ սրբունին արժանի է իւր սիրականին: Երթամ հօրս քով... այլ ինչպէս ծանուցանել իրեն, թէ դուստրն պիտի մեռնի... ո՞վ դիք, ո՞յժ տուէք ինձ: (Կ'նղրայ):

ՀԱՆԴԷՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Որտաւազգայ քանտե. կամարաշոր խորշեր
կը տեւնուին, տեսարանին հերքստոյն կողմ
մը խաւարին մէջ:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՆԵՌՈՑՂՈՍԷՈՍ, ՀԵԼԷՆԵ

ՆԵՌՈՑՂՈՍԷՈՍ

Ահ, վերջապէս միտանգամ կը դառնաս քովս, սիրեցեալդ իմ Հեկեկե, սրտիս հատորն, կենաքիս արեւն. զիտե՞ս արդեօք թէ քիչ մ'առաջ քու անխոհեմ և յանդուգն այցելութիւնդ պալատին մէջ, ինչպիսի՞ անհարին տարակուսանաց և տագնապի մէջ ձգեց վտայեալ հայրդ: Չ'եմ ուզեր որ դարձեալ այնպիսի փողմ մը կրկնես. առաջին անգամն ալ ես ոչ երբեք կը հաւանէի, որ զիս թողուլ ցորեկ ատեն՝ անհրաժեշտ մահաւան առջև զքեզ տանէիր. սակայն խորհրդոյդ տեղեակ չ'էի և անկասկած՝ ուզեցի վայրկեան մը հանգնեցնել ի քնդ պարտատեալ գլուխս... ո՞վ դիք, ինչպիսի՞ էր զարթուելս, երբ զքեզ քովս չը գտայ: Վասն զի դու ես իմ յոյսս, իմ կենաքս, քեզի համար միայն կ'ապրեմ, Հեկեկե, ապա թէ ոչ տասը տարի առաջ զայն վճարած էի, պաշտպանելով մայրդ իւր սպանողաց դէմ... այլ այժմ դու միտանգամ քովս ես, զքեզ սրբունիս վրայ կը պնդեմ և կը յուսամ, թէ երբեք իրարմէ չիպիտի բաժնուինք: Ահ, բոլոր վիշտս կը մոռնամ... Կայ՞ մէյմը երեսիս, խնդրեմ մի, հանա այսպէս, որպէս զի քո ժպիտդ գրաս ալ խնդութեամբ լեցնէ:

Հեկեկե

Ահաւասիկ, կը ժպտիմ, հայր:

ՆԵՌՈՑՂՈՍԷՈՍ

Ոհ, շնորհակալ եմ Հեկեկե... սակայն աչացդ մէջ արտասուք կը չողայ... արդարեւ կը փախչուք էի զքեզ աւելի երջանիկ տեսնել... ափսոս, իմ թշուառութեանցս անդունդին մէջ զքեզ ալ գահալի՞ծ հետս կը անանիմ:

Հեկեկե

Հայր իմ, քու հետդ ես միշտ երջանիկ եմ:

ՆԵՌՈՑՂՈՍԷՈՍ

Այո, կը հաւատամ քեզ, սիրեցեալ զաւակ... բայց տես, ինչպէս ապերախտ եմք, քիչ Արտաւազգայ վրայդ հարցնումնք մը չ'ըրի. ի՞նչ լուր իշխանորդուն վրայ կը չըջի, միթէ ամենին յոյս կամ միջոց մը չըլլայ իւր փրկութեան:

Հեկեկե

Ահա ստոր համար գնացի ի պալատն, փոր-

ձել ուզեցի, կամեցայ անձամբ իւր վիճակին տեղեկանալ, և եթէ կարելի էր՝ փրկել զինքն:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Յաջողեցամբ արդեօք, Հելէնէ:

Հելէնէ

Այո՛... հայր իմ:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Այո՛... պիտի ապրի՞ ուրեմն այն ազնիւ երիտասարդն... կը ներեմ քաջ Հելէնէ քու այս օրուան յանդուգն այցելութիւնդ:

Հելէնէ

Այո՛ հայր, Արտաւազդ պիտի ապրի:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Ո՛հ, սիրտս խնդութեամբ լեցուցիր, Հելէնէ. այժմ աւելի զոհ և ուրախ եմ, որովհետև ըսիր թէ պիտի ապրի... Բայց ըսէ՛ յուս, ինչպէս եղաւ այդ հրաշքն, ինչպէս անողորմելի ծերակոյտն այդպէս մէկէն վճիռը փոխեց:

Հելէնէ

Հայր իմ, կը պատմեմ քեզ զայս. սակայն նախ ըսէ՛ ինձ, ո՞ր է Արտաւազդ և թէ հոս մօտ է իւր բանտն:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Կը տեսնես սա կամարաւոր խորշըը, ահա հոն է իւր բանտն. հոն անարդար ծերակոյտն, դժուրակ հայր մը՝ զինքն շղթակապ ձգած են. գուցէ այժմ իւր խորշը քայլուած կը հանդէի դժբաղդ իշխանորդին: Ախրո՛ս, ինչու կարող չ'իշխայ ապրեցրելու զինքն. վասն զի երախտագիտութեան անհրաժեշտ պարզ մ'ունիմք իրեն հատուցանելու, դո՛ւստր իմ նազելի:

Հելէնէ

Ստոյգ կ'ըսես, հայր իմ, սակայն պիտի ապրի... դուն զինքն տեսար ուրեմն այսօր:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Այս առաւօտ իւր հետ խօսեցայ, երբ դու, հոս չ'էիր. իրեն առաջարկեցի ալ որ մեր հետ խոյս տայր սա անիրաւ հայրենիքէն, որ իւր ծառալուծեանց փոխարէն՝ սա շղթայքը ու խայտառակ մահ մը կը հատուցանէր: Այլ ինքն իմ թախանաւոր մերժելով, կ'ընտրէ հոս միայլ և մեռնել. կ'ըսէ, թէ ալ արդի չ'ունէր միւսանգամ տեսնելու արեւուն լոյսը, դարձեալ՝ փախըստեամբ կեանքը ապրեցրելուն՝ վատութիւն կը համարէ: Սակայն իւր մերժումն զիս չըվհատեց, թախանաւորս կրկնեց. այո, չ'եմ լռեր և քու անունդ իմ արշալանացի խառնելով յիշեցի, ըսի թէ իւր մահն է՝ քու մահուանդ պատճառն պիտի տայր: Զի՛ք խաբուած, անուղ յանկարծ երեւիլի տպաւորութիւն մ'ըրաւ վրան, ձեռքս սեղմելով՝

արտասուամած աչօք երեսիս նայեցաւ. պահ մը լուռ կեցաւ, սակայն այն ճարտարախօս նայուածքն մէջ, բոլոր սրտին զգացմունքը և յուզմունքը կարդացի: Այսպէս հոգեւոր հանելով մը «թոյլ տուր» որ մեռնիմ, կրկնեց, և մեռնիմ մնիլթաբեալ. «ըսէ՛ Հելէնէին որ ինքն ասարի, զայս իւր սի» «րական իրեն կը պատուիրէ, որ նաև իւր» «մեռնելու տուն զինքն պիտի օրհնէ. ապրի՛ և» «ժամանակ չը կորսնցընելով հեռանայ Հայաս» «տանէն, որուն օդն մահացու է իրեն. համոզէ՛» «զինքն որ ապրի, որպէս զի եմ՝ իշխաւակս» «պատուէ և ծերունի հայրը մխիթարէ...»

Հելէնէ

Ազնիւ զգացմունք...

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Իւր արտասուքն է՝ իմ աչերէս արիւնխառոն արտասուքն քամեցին. զինքն թողով հեռացայ, սակայն կը յուսամ որ դու ինձմէ՛ աւելի յաջողիս, Հելէնէ: Ապա արիացիր, շնան զինքն, ինչ կերպի ալ որ ըլլայ, ապրեցրենէ. չ'եմ՝ կարծեր որ քու խնդիրքդ ալ մերժելով հոս կենալու յամառի... Բայց դու, պիտի ապրի ըսիր, տեսնեք ինչպէս.

Հելէնէ

Եթէ ինքն հոս կենալ կը խնդրէ, հայր իմ՝ մենք հոս կը կենանք:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Բայց...

Հելէնէ

Եթէ զիս, հայր իմ. քիչ մ'առաջ ըսիր, թէ իւր կեանքը ապրեցրելու համար՝ եթէ հարկ ըլլար, քու կենեղդ ալ կը գոհեիր:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Այո՛, եթէ զայն ինքն ուզէ, և եթէ դու ալ հաւանիս:

Հելէնէ

Երբեք ինքն այդպիսի խնդիրք մը չի պիտի ընէ և ոչ եւ. սակայն անագործն ծերակոյտն, զԱրտաւազդ ապրեցրելու համար, կը պահանջէ որ կամ դու և կամ ես մեռնիմ այսօր... Ի՛նչպէս մեկնեմ լուծութիւնդ, հայր. կը հրաժարիս հաւանութիւնդ տալու այդ անգուլթ պահանջին... այլ մտածէ՛, որ Արտաւազդ վայրկեան մ'ալ չ'երկմտեցաւ՝ մեզի համար իւր կեանքը նուիրելու:

ՆԵՌՊՏՂՈՄԵՌՈՍ

Իմ մահն չ'է, Հելէնէ, որ լեզուս կը պապանծեցընէր. սակայն սա անիրաւ վճիռն զգեց ալ, անմեղդ իմ Հելէնէ, զքեզ ալ հետս կը դատաւապարտէ. ահա երկմտելուս պատճառն:

Հելէնէ

Չիս մի՛ մոռանք, հայր. վասն զի իրեն համար մեռնիլն, զինքն ապրեցրելով մեռնիլն՝ ինձի

համար կենսաբան առեւի անուշ է: Ո՛հ, առանց իրեն ապրիլի՝ դժոխագործայն պիտի ըլլայ ինձ. այո՞, կ'ուզեմ, կը փափագիմ ալ մենիլ իրեն համար. վասն զի այդ մահն մահաւանդ թէ նոր կենսաբ մ'է լի ամենայն բարօրութեամբ. այլ միթէ մարթ իցէ ինձ ապրել, հայր, քու մեռ- նելէդ վերջը:

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ

Ա՛հ, սիրուն որդեակ:

ՀԵԼԵՆԵ

Ի՛նչ հրապուրդ կրնայ մեզ ունենալ սա թշուառ և վշտալից կենսաբ. զմահ անգամէ մ'առելի ակնեղև տեսանք. իսկ այժմ երախտագիտութեան և տնկելոք սիրոյ պարտք մ'ալ կը հատուցանեմք:

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ

Ե՛րբ կը հրամայեն որ այդ գոհն կատարուի:

ՀԵԼԵՆԵ

Ըսի իրենց, թէ գիշերն իւր ստուերը երկնից վրայ չընգած, իմ գլուխս պիտի իյնար Արմա- լիքի հրապարակին մէջ, ուր արդէն գլխատման մեքենան պատրաստ է:

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ

Պ՛ո՛ւ գլուխդ... ո՛հ ո՛չ, սիրեցեալդ իմ Հելենէ, դու պիտի ապրիս. դու մատաղ տարիքիդ մէջ գրկուեցար մօրդ համբոյրներէն... ո՛հ չ'եմ հան- դուրժեր որ զարուն հասակիդ մէջ մահու մահ- գաղն հնձէ գթեղ կ'ենանգը: Ո՛հ, ապրէ՛ որդեակ իմ Հելենէ. եթէ Հայոց զոհ մը պէտք է, թող որ հայրդ տանի գլխատման բեմին վրայ իւր վշտոք տառապալով գլուխը. սա գլուխս որ տա- իրքէն առաջ՝ մշտատե Թշուառութեանց և յե- ղափոխութեանց մորիկներուն մէջ ալեւորեցաւ, անգամէ մ'առելի մահու ժանիքներէն գթեղ ազա- տելով դողդըղուն... ո՛հ, կը փափագիմ, որ սա կենսաբիս մնացորդն գթեղ Արտաւազգին հետ միա- ցընելու ծառայէ:

ՀԵԼԵՆԵ

Հայր իմ... բայց ո՛չ, դու չի պիտի երթաս... ո՛հ, չ'եմ ուզեր որ երթաս, գթեղ չիպիտի թողում որ երթաս. կը լսեմ, հայր իմ. ո՛հ, մի ըլլայ ինձ ծերակուտէն առելի անգութ. միթէ կը յօժարիմ որ գթեղ ողբամ բոլոր կենսաբիս մէջ, մտածէ՛ զամ մի ինչպիսի կենսաբ մը վարելու զիս պիտի դատապարտեն... այլ և այդ կենսանք երկար չիպիտի տեւէ. հաճէ՛ որ ժամ մ'առաջ ինչամ հանգելու մօրս քով. դու ապրէ՛, հայր, և վշտա- բեկ կենսաբ Արտաւազգին օրինակ տալով համո- զէ՛. քաջալերէ՛ զինքն որ իմ սիրոյս, իմ յիշա- տակիս համար յանձն առնու ապրելու: Ըսէ՛ իրեն որ ապրի՛ եթէ զիս կը սիրէ, այդ է իմ մի միայն փափաքս, այդ է և իմ կամքս: Պ՛ո՛ւ արդէն զինքը կը սիրես, կրնայ ինքն քու քովդ իմ տեղս բռն-

նելու. զինքն սիրելով՝ զիս սիրած պիտի ըլլաս, և զիս յիշելով՝ զինքն կրկնապատիկ առելի պիտի սիրես յայնժամ... չեմ ըսեր որ զիս մոռնաս բոլորովին, սակայն ինքն հնարեցի միջիթա- րելու վշտացեալ օրերդ... Լ՛ուռ կը կենաս... ապա կը հաւանիս այնպէս չ'է՛... ո՛հ, չնորհա- կալ եմ, չնորհակալ եմ քեզ, հայր իմ:

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ

Ո՛չ. փուռ տեղ զիս մի՛ թախանձեր, չ'եմ կրնար ընդունել քու անձնագորհ. իսկ լուսթեանս պատ- ճառն, վասն զի հեծկտանքն կուրծքս կը խորտա- կէր, վասն զի սիրոյս առաւելութիւնն ձայնս կը խեղդէր: Ո՛հ, յիրաւի դառն պիտի ըլլայ ինձ քննէ բաժնեւորիւ, սակայն երբ կը յիշեմ որ դու պիտի ապրիս և Արտաւազգին հետ երջանիկ պիտի ըլլաս, այդ ակնկալութիւնն՝ ամէն բան յանձն առելու ինձ ոյժ և յօժարութիւն կու տայ: Ե՛րբ պարտքն զայս ինձ կը թելադրէ. կատա- լեալ հայր ըլլալու համար՝ գթեղ ապրեցնելն իմ պարտքս է: Կ'երթամ ապա, որպէս զի զի- րենք գտնամ... ողջամբ միաս, դուստր իմ նա- զելի:

ՀԵԼԵՆԵ (գիկքը գրկելով)

Ո՛հ ո՛չ, հայր իմ... եթէ երթալ պնդես... աղջիկդ հետդ պիտի գայ միշտ և գլխատման բե- մին քով, և այն կոծին վրայ՝ ուր տապալարն գլուխդ պիտի կարէ, ետեղէն ես իմ գլուխս պիտի դնեմ. սէրն գմեղ իրարմէ չըզատեց, նոյնպէս և մահն չիպիտի բաժնէ:

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ

Ո՛հ ո՛չ, չեմ ուզեր որ հոն ետեւէս գաս... հայրական իշխանութեամբս կ'արգիլեմ քեզ գայս, Հելենէ... գերեզմանին մէջ ննջող սուրբ կողմէ կը հրամայեմ քեզ գայս... ապա հնա- զանդէ՛... ողջամբ միաս:

ՀԵԼԵՆԵ

Ո՛հ կեցիր, հայր... գոնէ վայրկեան մը... օրհնէ՛ զիս. (հօրը գիշեր կ'իյնայ):

ՆԵՌՊՏՐՈՄԵՆՈՍ (գիկքը կը գրկէ և հառաքարեղեն վիբրը)

Ո՛վ դէք, օրհնեցէ՛ք զինքն. չնորհապարտ եմ ձեզ, որ այդպիսի զաւակի մը զիս հայր վիճակեցիք. օրհնեցէ՛ք զինքն, որպէս զի երջանիկ ըլլան իւր օրերն և առանց դառնութեան... միաս բարեալ... (Չիկքն վերջին անգամ հառաքարեղեն ետեւ, աչկերը սրբելով դռարս կ'ընայ)

ՀԵԼԵՆԵ (ետեւէն վազելով)

Հայր իմ... հայր իմ... ան թշուառութիւն... թշուառութիւն... (Քաղկաթոսի վրայ նուա- ղեալ կ'իյնայ. պահ մը լռութիւն)

(Շարունակելի)

ՍՈՎԵՏԱՆԻ ՄԻՆԻՍՏԵՐՍ